

رېنمايى ژماره (۱) ى سالى ۲۰۲۶

تايبەت بە مۆلەتى يانە وەرزشىيەكان و فيرگە و ئەكادىمىيا و سەنتەر و ھۆلە وەرزشىيەكان

بەپىيى ياساى وهازهتى رۆشنىبىرى و لاوان لە ھەريىمى كوردستان ژماره (۱۲) ى سالى ۲۰۱۱ ماددەى (۲) بىرگەى (۹)، بۆ پىكخستن و پەيرەوكردىنى شيوازيكى گونجاو و ياسايى بۆ مۆلەتدان و تازەكرىدنهوهى مۆلەتى (يانە وەرزشىيەكان و فيرگە و ئەكادىمىيا و سەنتەر و ھۆلە وەرزشىيەكان) لە وهازهتى رۆشنىبىرى و لاوان/ بەرپوهبەرايەتى گشتى وەرزش دەدرىت، دواى جىبەجى كرىدى داواكارى مۆلەت بۆ تەواوى مەرجەكانى ھاتوو لە بىرگەكانى ئەم رېنمايىيە، بۆ ئەم مەبەستە ئەم رېنمايىيەى خوارەوھەمان دەرکرد.

ماددەى (۱): مۆلەتى يانە وەرزشىيەكان:

مۆلەتى يانە وەرزشىيەكان لە وهازهتى رۆشنىبىرى و لاوان/ بەرپوهبەرايەتى گشتى وەرزش دەدرىت بەپىيى ياساى وهازهتى رۆشنىبىرى و لاوان ژماره (۱۲) ى سالى ۲۰۱۱ ماددەى (۲) بىرگەى (۹) دواى جىبەجى كرىدى ئەم مەرجانەى خوارەوھە:

- ۱- بوونى ژىرخانى وەرزشى (يارىگا، ھۆل، مەلەوانگە، بالەخانەى كارگىرى يانە) لەگەل بوونى سەنەدى مۆلكايەتى شوپنەكە ياخود ھەر بەلگەيەكى ياسايى باوھەريپىكراو.
- ۲- دەستەى دامەزرىنەرى يانە لە كەسانى لىھاتوو و خاوەن ئەزمون پىكىدىت و نايىت لە (۱۰) ئەندام كەمتر بىت و نايىت تەمەنيان خوار (۱۸) سالى بىت.
- ۳- داواكار دەبىت بەلپىننامەيەك بدات كە لە داد نووس پەسەند كرايىت، كە تيايدا داواى ھىچ ھاوكارىيەكى ماددى و بەخشىن (منحە) لە حكومەتى ھەريىم نەكات.
- ۴- دەبىت يانەكە لە (۵) يارى وەرزشى كەمتر نەبىت و دەكرىت زياتر بىت، بە جورىك لە (۲) دوو يارى بە كۆمەل و (۳) سى يارى تاكى تىدا بىت.
- ۵- دەبىت رەزامەندى سەرۆكى يەكەى ئىدارى شوپنەكەى ھەبىت.
- ۶- ناوى (۳۰) ئەندام پالىپوراو بكات بۆ ئەندامىيەتى دەستەى گشتى.
- ۷- دەستەى گشتى يانە پىكىدىت لە: دەستەى دامەزرىنەرى، ئەندامانى شانازى، ئەندامانى پالىپوراو، ئەوانەى كە بە ئەندام قبول كراون لە يانەكە بەپىيى فۆرمى ئەندام بوون كە بەرپوهبەرايەتى گشتى وەرزش ئامادەى دەكات.
- ۸- دواى سەردانىكردى لىژنەى تايبەتمەند سەرەتا مۆلەت بۆ ماوھى (۶) مانگ دەدرىت و دواى ئەنجام دانى ھەلبىژاردن بۆ دەستەى كارگىرى مۆلەتەكەيان دەبىت بە ھەميشەيى و بۆ ماوھى (۴) چوار سالى نوپدەكرىتەوھە.
- ۹- دواى وەرگرىنى مۆلەت يانەكە بەپىيى رېنمايەكانى وهازهتى رۆشنىبىرى و لاوان/ بەرپوهبەرايەتى گشتى وەرزش، چالاكيەكانى ئەنجام دەكات.

ماددهی (۲): تایبەت بە فیرگە (ئەکادیمیا) وەرزشیەکانی تۆپی پێی هەریەمی کوردستان:

۱- دەستە ی کارگیری فیرگە (ئەکادیمیا) دەبێت دوای وەرگرتنی پشتگیری یەکیەتی تۆپی پێی شارەکان، نوسراو بەرز بکەنەو بەرپۆه بەرایەتی وەرزشی شارەکە، دوای تەواکردنی پیکاری یاسایی، مۆلەت لە بەرپۆه بەرایەتی گشتی وەرزش وەرەدەگیرێت.

۲- دەبێت ژمارە ی دەستە ی بەرپۆه بردنی فیرگە (ئەکادیمیا) لە (۳) کەس کەمتر نەبێت و لە (۵) کەس زیاتر نەبێت و دەبێت بەرپۆه بەری فیرگە (ئەکادیمیا) بڕوانامە ی بە کالۆریۆسی وەرزشی هەبێت و دەبێت ئەندامەکان بڕوانامە ی دبلۆمی وەرزشی یان ئامادەیی یان یاریزانێکی نیشتمانی بێت.

۳- دەبێت راپێنەر خاوەن بڕوانامە ی (A-B-C) باوەرپیکراو بێت لە یەکیەتی تۆپی پێی کوردستان یان عێراق و کیشوهری ئاسیا و راپێنەرەکان بە پێی ئەم خشتە ی خوارەو دابەش دەکری:

أ- تەمەنی یاریزان و بڕوانامە ی راپێنەر

تەمەن	بڕوانامە ی راپێنەر	راپێنەر ی گۆلپاریز	راپێنەر ی
۶ ساڵ تا ۱۱ ساڵ	C	C یان بڕوانامە ی ئاستی یەکەم	C
۱۲ ساڵ تا ۱۷ ساڵ	B	C یان بڕوانامە ی ئاستی یەکەم	C

ب- دابەشکردنی یاریزانەکان بە پێی ئاستی تەمەنەکان

تەمەن	ژمارە ی یاریزان	ژمارە ی راپێنەر ی	تێبێنی
۶ ساڵ تا ۱۱ ساڵ	۲۰ یاریزان	بە لایەنی کەم یەک راپێنەر	
۱۲ ساڵ تا ۱۷ ساڵ	۳۰ یاریزان	بە لایەنی کەم دوو راپێنەر	

ج- پێداویستیهکانی مەشق و راپێنان

تەمەن	قەبارە ی تۆپ	ژمارە ی تۆپ	پێداویستیهکان
۶ ساڵ تا ۱۱ ساڵ	ژمارە ۴	یەک تۆپ یەک یاریزان	هەموو پێداویستیهکان بە جل و بەرگەو لە ئەستۆی ئەکادیمیا بە پێی بەرامبەر
۱۲ ساڵ تا ۱۷ ساڵ	ژمارە	یەک تۆپ بۆ هەر یاریزانێک	

د- دەبێت راپێنەر تەنها لە ئەکادیمیا (فیرگە) یەکی وەرزشی کار بکات بە پێچەوانەو لە کارەکە ی دوور دەخرێتەو.

۴- ئەکادیمیا ی داواکاری مۆلەت، دەبێت زانیاری دروست و تەواو بدات و بەلێنامە پرېکاتەو لە بەشی یاسایی بەرپۆه بەرایەتی گشتی وەرزش.

۵- سەرۆکی دەستە ی بەرپۆه بردنی ئەکادیمیا (فیرگە) نابێت تەمەنی لە (۲۵) ساڵ کەمتر بێت و تەمەنی ئەندامان دەبێت لە (۲۰) ساڵ کەمتر نەبێت.

٦- لیژنه یه ک له یه کیتی تۆپی پی کوردستان / لقی پارێزگا له گه ل نوینه ری به رپوه به رایه تی وه رزشی
شاره که سه رپه رشتی و چاودیری ئه کادیمیا (فیرگه) ده که ن له رووی هونه ری و ته ندروستی و
کارگیری و وه رزشی.

٧- ده سته ی کارگیری ئه کادیمیا (فیرگه) زانیاری ته واوی هه بیته له سه ر ژماره ی به شداریبووان له ریگای
تۆمار (سجل).

٨- کاتی مه شقه کان ده بیته گونجاو بیته له گه ل که ش و هه وا ی ناوچه که و ده وامی قوتابخانه کان.

٩- به رپوه به رایه تی گشتی وه رزشی ده سه لاتی هه لوه شانده وه و راگرنتی چالاکی ئه کادیمیایان هه یه
به پیی ئه م خالانه ی خواره وه ده بیته:

أ- ئه گه ر زانیارییه کانی راست و دروست نه بوون.

ب- ئه گه ر هاتوو ئه کادیمیا (فیرگه) له چالاکی وه ستا بو ماوه ی زیاتر له (٣) مانگ به بی ره زامه ندی
لایه نی مؤله تدان.

ج- ئه گه ر ده سته ی به رپوه بردن هاوکاری نه بوون له گه ل لیژنه ی سه رپه رشتی و چاودیری.

د- ماوه ی مؤله ت سالانه یه و له به رواری ده رچوونی کاری پی ده کریت و له کاتی به سه رچوونی
مؤله ته که ده بیته له ماوه ی یه ک مانگ نوی بکریته وه.

و- ئه گه ر ئه کادیمیا (فیرگه) هه ره له یه ک و سه ریچییه کی کرد به زیان گه یانده به به شداریبووان له
رووی ته ندروستی و ئه خلاقی و په روه رده یی و زانستی و مه شق و جه سته یی له ناو ئه کادیمیا
به تاییه ت له کاتی سکالای به خپوکه ره له ده وه شپته وه.

١٠- هه ر گۆرانکاریه ک بکریت له ژیرخانی ئه کادیمیا (فیرگه) پپویسته ره زامه ندی به رپوه به رایه تی
گشتی وه رزشی وه بگیریته له ریگای لیژنه ی سه رپه رشتی و چاودیری.

١١- مه رجه ناو نویسه ی به شداریبووان له ریگای باوک و دایک یان به خپوکه ره بیته و راپۆرتی پزیشکی
سه لامه تی هه بیته.

١٢- ده بیته یه که ی پزیشکی له ئه کادیمیا (فیرگه) هه بیته و شوینی دیار بیته و بروانامه ی که سه که له
یاریده ده ری پزیشکی که متر نه بیته و واباشتره پزیشک بیته.

١٣- نا کریت ئه کادیمیا (فیرگه) کرپی به شداریبووان زیاد بکات به بی ره زامه ندی لیژنه ی سه رپه رشتی
چاودیری له به رپوه به رایه تی گشتی وه رزشی.

١٤- جو ره کانی سزا به م شیوه ی خواره وه ده بیته:

أ- ئاگادار کردنه وه .

ب- هه لپه ساردن .

ج- هه لوه شانده وه .

١٥- دهستهی کارگیری ئەکادیمیا بۆی ههیه نارهزایی دهبریت لهسهه بریارهکانی لیژنه‌ی سه‌ره‌رشته‌ی و چاودێری له ماوه‌ی (٢) دوو ههفته دا له رینگه‌ی به‌شی یاسایی به‌رێوه‌به‌رایه‌تی گشتی وه‌رزش.

١٦- بری پاره‌ی به‌شداریکردن بۆ به‌شداریبووان ده‌بی‌ت (٢٥,٠٠٠) بیست و پینچ هه‌زار دینار که‌متر نه‌بی‌ت و له (٧٥,٠٠٠) هه‌فتا و پینچ هه‌زار زیاتر نه‌بی‌ت و به‌پێی پسه‌وله‌ی تایبه‌ت پاره‌که‌ وه‌رده‌گیریت و ده‌خریته‌ ناو ئەژماری بانکی تایبه‌ت به‌ خۆیان.

١٧- هاتن و چوونی به‌شداریبووانی ئەکادیمیا له ئەسته‌وی دایک و باوک، یاخود به‌خپۆکه‌ر ده‌بی‌ت.

ماده‌ی (٣): مه‌رجه‌کانی مۆله‌تدانی مه‌له‌وانگه‌کان:

- ١- پیدانی مۆله‌ت له رینگه‌ی به‌رێوه‌به‌رایه‌تی وه‌رزشی شاره‌کانه‌وه ده‌بی‌ت بۆ ماوه‌ی سالیك، دوا‌ی وه‌رگرته‌ی پشتگیری ئەم دامه‌زراوانه‌ی خواره‌وه:
- أ- پالپشته‌ی یه‌کێتی وه‌رزشی ناوبراو له رووی هونه‌ریه‌وه که تایبه‌ته به‌ مۆله‌تی راهینه‌ره‌کان و گونجاوی شوینه‌که، به‌پێی په‌یره‌وی ناو‌خۆی تایبه‌ت به‌ یه‌کێتییه‌ وه‌رزشیه‌که.
- ب- به‌رێوه‌به‌رایه‌تی ته‌ندروستی.
- ج- به‌رێوه‌به‌رایه‌تی به‌رگری شارستانی.
- د- به‌رێوه‌به‌رایه‌تی داها‌تی باج و ده‌رامه‌ت.
- ه- به‌رێوه‌به‌رایه‌تی ئاسایش.
- و- به‌رێوه‌به‌رایه‌تی بیمه‌ی کۆمه‌لایه‌تی.
- ٢- نابیت ته‌مه‌نی به‌شداریبووان له مه‌له‌وانگه‌ له (١٨) سا‌ل که‌متر بی‌ت و، خوار (١٨) سا‌ل ده‌بی‌ت په‌زنامه‌ندی باوانی به‌ شیوه‌ی نووسراو وه‌رگیراییت.
- ٣- ده‌بی‌ت قه‌باره و رووبه‌ری مه‌له‌وانگه‌ به‌ پێی ئەم پێوه‌رانه‌ی خواره‌وه بی‌ت:
- (ئۆلۆمپی، نیو ئۆلۆمپی، چاره‌سه‌ری سروشته‌ی).
- مه‌له‌وانگه‌ ئۆلۆمپی ده‌بی‌ت مه‌ودا‌که‌ی به‌پێی ستانداردی نیوده‌وله‌تی درێژه‌که‌ی (٥٠م) مه‌تر و پانه‌یه‌که‌ی (٢٥) مه‌تر که‌متر نه‌بی‌ت، وقولایی له (٢-١) مه‌تر بی‌ت، ومه‌له‌وانگه‌ی نیو ئۆلۆمپی درێژه‌که‌ی (٢٥) مه‌تر و پانه‌یه‌که‌ی (١٢,٥) مه‌تر بی‌ت وقولایی له (٢-١) مه‌تر بی‌ت و، مه‌له‌وانگه‌ی چاره‌سه‌ری سروشته‌ی قولایی (١م) مه‌تر بی‌ت وئای گه‌رمی هه‌بی‌ت.
- ٤- به‌شداریبوو ده‌توانی‌ت پشتگیری هه‌ر تاقیگه‌یه‌که‌ به‌ی‌نیت بۆ پشکنین.
- ٥- پشکنینی خوی‌ن و وه‌رگرته‌ی له ناو مه‌له‌وانگه‌کان قه‌ده‌غه‌یه و به‌پێچه‌وانه‌وه سه‌ره‌پچی کار رووبه‌رووی یاسا ده‌بی‌ته‌وه.
- ٦- شوینی خۆشوشتن وتوالیتی هه‌بی‌ت بۆ هه‌ردوو په‌گه‌ز.
- ٧- ده‌بی‌ت به‌شداریبووان په‌چاوی به‌ کاره‌ینانی جلوبه‌رگی مه‌له‌وانی بکه‌ن.
- ٨- تۆماری سه‌ردانی لیژنه‌کانی چاودێری هه‌بی‌ت.
- ٩- هیج مه‌له‌وانگه‌یه‌که‌ بۆی نیه‌ فریادرس(منقذ) یان راهینه‌ری(مدرب) مه‌له‌وانی بیانی لای خۆی کار پێبکات به‌بێ بوونی ئیقامه‌ی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان وبێ بروانامه‌ی یه‌کێتی یاریه‌ ئاییه‌کان عێراق/ لقی شاره‌کان.

۱۰- دانانی سیستهمی کامیرای چاودییری.

۱۱- لهسه نتهری (پاریزگاگان) دووری نیوان مهله وانگه یه ک بۆ مهله وانگه یه کی تر له (۱۰۰۰) ههزار مهتر که متر نه بییت و، بۆ ناو (قهزاو ناحیه کان) له (۵۰۰) مهتر که متر نه بییت.

* چۆنیه تی پیوانه کردن:

ئهم پیوانه کردنه له ریگای شه قامی سهره کی و به نزیکتترین ریگای گه یشتن به پیاده یان به ئۆتۆمبیل (به شیوه یه کی یاسایی) پیوانه ده کریت، به لام ئهم پیوانه کردنه دووری نیوان دوو مهله وانگه ناگریته وه که شه قامی کی سهره کی تیژره وه له نیوانیان دابیت یا خود شوینی په رینه وه ی پیاده یا خود (پرد) ی په رینه وه یا (تونیل) ی ته رخانکراو له لایهن به ریوه به رایه تی هاتووچۆ به دی نه کرابییت.

۱۲- پیویسته خاوهن مهله وانگه مۆله ته که له شوینی کی گونجاو هه لبواسییت.

مادده ی (۴): مه رجه کانی مۆله تدانی هۆله وه رزشییه کانی له شجوانی و له ش ریکی:

۱- پیدانی مۆله ت له ریگای به ریوه به رایه تی وه رزشی شاره کانه وه ده بییت بۆ ماوه ی سالیك، دوا ی وه رگرتنی پشتگیری ئهم دامه زراوانه ی خواره وه:

أ- پالپشتی یه کیتی وه رزشی ناوبراو له رووی هونه ریبه وه که تایبه ته به مۆله تی راهینه ره کان و گونجاوی شوینه که وه به پیی پهیره وی ناو خو ی یه کیتی به وه رزشیه که.

ب- به ریوه به رایه تی ته ندروستی.

ج- به ریوه به رایه تی به رگری شارستانی.

د- به ریوه به رایه تی داها تی باج و ده رامه ت.

ه- به ریوه به رایه تی ئاسایش.

و- به ریوه به رایه تی بیمه ی کۆمه لایه تی.

۲- ده بییت رووبه ری هۆله که له (۵۰۰) مهتر دووجا که متر نه بییت بۆ ناو (سه نتهری پاریزگاگان) و بۆ (قهزاو ناحیه کان) له (۲۰۰) مهتر دووجا که متر نه بییت، ئهم رووبه ره ته نها بۆ مه شقه، گه رما و توالییت ناگریته وه.

۳- سه رجه م هۆله کان پیویسته شوینی گه رما و توالییتی ته ندروستیان هه بییت.

۴- خاوهنی هۆله که ده بییت راهینه ری خاوهن پروانامه ی یاریبه که دیاری بکات و ده بییت پروانامه کی له لایهن یه کیتی ناوه ندی له ش جوانی کوردستان و عیراقه وه برپا پیکرا و بییت و پیویسته ته مه نی راهینه ره له (۲۴) سال که متر نه بییت بۆ پیوان و (۲۲) سال بۆ ئافره تان که متر نه بییت.

۵- خاوهن هۆل و راهینه ره بهر پرسیا ری یه که من له به کاره پنیانی کرپن و فروشتنی ماده و وزه به خشه کان.

۶- له سه نتهری (پاریزگاگان) دووری نیوان هۆلیک بۆ هۆلیکی تر ده بییت له (۱۰۰۰) ههزار مهتر که متر نه بییت بۆ (قهزاو ناحیه کان) له (۵۰۰) مهتر که متر نه بییت و ره چاوی ژماره ی دانیشتوانی گه رکه که بکریت، به هیچ شیوه یه ک ناگریت هۆل له ژیر زه مین بییت.

* چۆنیه تی پیوانه كردن:

ئەم پیوانه كردنه له ریگای شه قامی سهره کی و به نزیكترین ریگای گه یشتن به پیاده یان به ئۆتۆمبیل (به شیوه یه کی یاسایی) پیوانه ده کریت.

به لآم ئەم پیوانه كردنه دووری نیوان دوو هۆل ناگریته وه كه شه قامی کی سهره کی تیژه و له نیوانیان داهه بیته یا خود شوینی په رینه وه ی پیاده یا خود (پرد) په رینه وه یا (تونیل) ته رخا نكرا و له لایه ن به رپۆه به رایه تی هاتوو چۆ به دی نه كرابیت.

۷- لیژنه یه کی تایبته له به رپۆه به رایه تی وهرزشی شاره كان چاودیری و به دوا داچوون بۆ هۆله كان ده كات.

۸- پۆلینكردنی هۆله وهرزشیه كان له لایه ن لیژنه یه کی تایبته ده بیته بۆ په كانی (A-B-C) به سه ره رشتی به رپۆه به رایه تی وهرزشی شاره كان.

۹- پیویسته هۆله كان تۆماری سهردانیکردنیان هه بیته له كاتی سهردانی لیژنه كانی وهرزشی و ته ندروستی و به رگری شارستانی.

۱۰- پیویسته خاوه ن هۆل مۆله تی هۆل له شوینی گونجا و هه لباوسیته.

۱۱- نابیت ته مه نی به شدار بووان له (۱۸) سال كه متر بیته خوار (۱۸) سال ده بیته ره زامه ندی باوانی به شیوه ی نووسرا و هه رگیرابیت.

۱۲- پیویسته سیسته می هه و اگۆرکیی هه بیته.

۱۳- ده بیته كامپرای چاودیری له سه ره جه م هۆله كاندا هه بیته.

ماده ی (۵): مه ره جه كانی مۆله تدانى ئەكادیمیا و هۆله وهرزشیه كانی تۆپی سه رمیز:

۱- پیدانی مۆله ت له ریگای به رپۆه به رایه تی وهرزشی شاره كانه وه ده بیته بۆ ماوه ی سالیك، دوا ی و هه رگرتی پشتگیری ئەم دامه زراوانه ی خواره وه:

أ- پالپشتی یه كیتی وهرزشی ناوبرا و له رووی هونه ریه وه كه تایبته ته به مۆله تی راهینه ره كان و گونجاوی شوینه كه به پپی پهیره وی ناوخوی تایبته به یه كیتییه وهرزشیه كه.

ب- به رپۆه به رایه تی ته ندروستی.

ج- به رپۆه به رایه تی به رگری شارستانی.

د- به رپۆه به رایه تی داها تی باج و ده رامه ت.

ه- به رپۆه به رایه تی ئاسایش و به رپۆه به رایه تی بیمه ی كۆمه لایه تی.

۲- ده بیته هۆلی تۆپی سه رمیز له (۱۰۰م) دوو جا كه متر نه بیته و به رزیه كه ی له (۳) م كه متر نه بیته.

۳- توالیته و شوینی خو گۆرین و گه رماوی تیدابیت.

۴- ده کریته له هه ر چوار لای میز فلیكس و رپكلام دا بندریت.

۵- ده بیته به شدار بوو ته مه نی له (۱۸) هه زده سال كه متر نه بیته و بۆ خوار (۱۸) سال ره زامه ندی باوان به شیوه ی نووسرا و هه رگیرابیت.

۶- پېۋىستە سىستەمى ھەۋا گۆركىيى ھەبىت.

۷- نابىت دىۋارى ھۆل رەنگى سىپى بىت باشتىرە قاۋەى يان شىن بىت.

۸- بەكارھېنانى جگەرە كېشان و نەرگىلە و ھەر دەرمانىكى زىان بەخش لەناو ھۆل قەدەغەيە.

۹- راھىنەر و خاۋەن ھۆل دەبىت برۋانامە و مۆلەتەكانيان لە ھۆلەكەدا ھەلبواسىت.

۱۰- دەبىت كامىراى چاۋدىرى لە سەرجمە ھۆلەكاندا ھەبىت.

۱۱- دەبىت شوينى دانىشتنى تايبەت بۆ مېۋانان و ھەۋاداران ھەبىت.

۱۲- لەسەنتەرى (پارىزگاكان) دوورى نېۋان ھۆلىك بۆ ھۆلىكى تر لە (۱۰۰۰) ھەزارمەتر كەمتر نەبىت و،

بۆ ناو (قەزاۋ ناحىەكان) لە (۵۰۰) مەتر كەمتر نەبىت.

* چۆنىەتى پېۋانە كردن:

ئەم پېۋانە كردنە لە رېڭاى شەقامى سەرەكى و بەنزىكتىرېن رېڭاى گەيشتن بە پىادە يان بە ئۆتۆمبېل

(بەشىۋەيەكى ياساى) پېۋانە دەكرىت، بەلام ئەم پېۋانە كردنە دوورى نېۋان دوو ھۆل يان ئەكادىمىيا

ناگرىتەۋە كە شەقامىكى سەرەكى تىزەرەۋە لە نېۋانيان داھەبىت ياخود شوينى پەرىنەۋەى پىادە

ياخود (پرد)ى پەرىنەۋەى يا (تونىل)ى تەرخانكراۋ لەلايەن بەرپۆەبەرايەتى ھاتوۋچۇ بەدى نەكرابىت.

۱۳- پېۋىستە خاۋەن مۆلەت مۆلەتەكەى لە شوينىكى گونجاۋ ھەلبواسىت.

ماددەى (۶): مەرجمەكانى مۆلەتدانى ئەكادىمىيا و ھۆلەكانى ھونەرى بەرگرى:

۱- پىدانى مۆلەت لە رېڭاى بەرپۆەبەرايەتى ۋەرزىشى شارەكانەۋە دەبىت بۆ ماۋەى سالىك، دواى

ۋەرگرتنى پشتىگىرى ئەم دامەزراۋانەى خوارەۋە:

أ- پالپىشتى يەكىتى ۋەرزىشى ناوبراۋ لە پروۋى ھونەرىۋە كە تايبەتە بە مۆلەتى راھىنەرەكان و

گونجاۋى شوينەكە، بەپىپى پەپرەۋى ناوخۇى تايبەت بە يەكىتى ۋەرزىشەكە دەبىت.

ب- بەرپۆەبەرايەتى تەندروستى.

ج- بەرپۆەبەرايەتى بەرگرى شارستانى.

د- بەرپۆەبەرايەتى داھاتى باج و دەرەمەت.

ھ- بەرپۆەبەرايەتى ئاسايش.

و- بەرپۆەبەرايەتى بىمەى كۆمەلايەتى.

۲- لەسەنتەرى پارىزگاكان پوۋبەرى ھۆلەكە نابىت لە (۴۰۰) مەتر دوۋجا كەمتر بىت و لەقەزاۋ

ناحيەكان نابىت (۲۰۰) مەتر دوۋجا كەمتر بىت.

۳- راھىنەرى پىاۋ و ئافرەت خاۋەن برۋانامەى باۋەرپىكراۋ بن و، پېۋىستە تەمەنى راھىنەر لە (۲۴)

سال بۆ پىاۋان و (۲۲) سال بۆ ئافرەتان كەمتر نەبىت.

۴- ھۆلەكان دەبىت سەرجمە پىداۋىستى سەردەمىانەى مەشق و راھىنەيان ھەبىت.

۵- دەبىت بەپىپى ياسا و پىنمايىبەكانى تەندروستى شوينى خۇ گۆرپىن و گەرماۋ و توالىتى تىدا ھەبىت

بۆ ھەردوۋ رەگەز.

۶- لىژنەى سەرپەرشتى بەرپۈە بەرپەرشتى ۋەرزىشى شارەكان دەسەلاتى سەردانى كردىيان ھەيە بۇچاۋدىرى بەردەوامى ھۆلەكان.

۷- پىۋىستە سىستەمى ھەۋا گۆركىي ھەبىت.

۸- دانانى سىستەمى كامپىراى چاۋدىرى.

۹- لە سەنتەرى (پارىزگاكان) دوورى نىۋان ھۆلىك بۇھۆلىكى تر لە (۱۰۰۰) ھەزار مەتر كەمتر نەبىت بۇ ناۋ (قەزاۋ ناحىەكان) لە (۵۰۰) مەتر كەمتر نەبىت.

* چۆنىەتى پىۋانە كردن:

ئەم پىۋانە كردنە لە رىگاي شەقامى سەرەكى و بەنزىكتىرىن رىگاي گەيشتن بە پىادە يان بە ئۆتۆمبىل (بەشپۈەيەكى ياسايى) پىۋانە دەكرىت.

ئەم پىۋانە كردنە دوورى نىۋان دوو ھۆل ناگرىتەۋە كە شەقامىكى سەرەكى تىزەرەۋ لە نىۋانىان داھەبىت ياخود شوپنى پەرىنەۋەي پىادە ياخود (پردى) پەرىنەۋە يا (تونىل) تەرخانكراۋ لەلايەن بەرپۈە بەرپەرشتى ھاتوۋچۇ تىدا بەدى نەكرابىت.

۱۰- راھىنەر و خاۋەن ھۆل دەبىت برۋانامە و مۆلە تەكانيان لە ھۆلە كەدا ھەلۋاسرابىت.

ماددەى (۷): مەرجه كانى مۆلە تەدانى ھۆلى بلىارد:

۱- پىدانى مۆلەت لە رىگاي بەرپۈە بەرپەرشتى ۋەرزىشى شارەكانەۋە دەبىت بۇ ماۋەي سالىك، دواى ۋەرگرتنى پىشتىگىرى ئەم دامەزراۋانەي خوارەۋە:

أ- پالپىشتى يەكىتى ۋەرزىشى ناۋبراۋ لە پرووى ھونەرىۋە كە تايىبە تە بە مۆلەتى راھىنەرەكان و گونجاۋىي شوپنەكەۋ بەپىي پەپرەۋى ناۋخۇى تايىبەت بە يەكىتىيە ۋەرزىشەكە دەبىت.

ب- بەرپۈە بەرپەرشتى تەندروستى.

ج- بەرپۈە بەرپەرشتى بەرگىرى شارستانى.

د- بەرپۈە بەرپەرشتى داھاتى باج و دەرامەت.

ە- بەرپۈە بەرپەرشتى ئاسايش.

و- بەرپۈە بەرپەرشتى بىمەي كۆمەلەيەتى.

۲- دەبى پروۋبەرى ھۆلەكە لە (۱۵۰) مەتر دوۋجا كەمتر نەبىت.

۳- پىۋىستە سىستەمى ھەۋا گۆركىي ھەبىت.

۴- ھۆلەكە پروۋناكى باشى ھەبىت.

۵- نابىت بەھىچ شىۋەيەك قومار بكرىت لە ھۆلى بلىارد.

۶- ئەۋ بەشداربوۋانەي تەمەنىان لە (۱۸) سال كەمترە دەبىت رەزامەندى باۋانىان بەشپۈەي نووسراۋ ۋەرگىراپىت.

۷- دانانى سىستەمى كامپىراى چاۋدىرى.

۸- لەسەنتەرى (پارىزگاكان) دوورى نىۋان ھۆلىك بۇھۆلىكى تر لە (۱۰۰۰) ھەزار مەتر كەمتر نەبىت و، بۇ ناۋ (قەزاۋ ناحىەكان) لە (۵۰۰) مەتر كەمتر نەبىت.

* چۆنیه تی پیوانه کردن:

ئەم پیوانه کردنه له ریڭای شه قامی سهره کی و به نزیکتترین ریڭای گه یشتن به پیاده یان به ئۆتۆمبیل (به شیوه یه کی یاسایی) پیوانه ده کریت.

به لأم ئەم پیوانه کردنه دووری نیوان دوو هۆل ناگریته وه که شه قامیکی سهره کی تیژره و له نیوانیان داهه بیت یا خود شوینی په رینه وه ی پیاده یا خود (پرد) په رینه وه یا (تونیل) ته رخا نکرا و له لایه ن به ریۆه به رایه تی هاتوو چۆ به دی نه کرایت.

۹- ده بیت مؤله ته که له شوینی گونجا و هه لبا سرت.

ماده ی (۸): مه رجه کانی مؤله تدان به ئە کادیمیای کانی پادل:

۱- پیدانی مؤله ت له ریڭای به ریۆه به رایه تی وه رزشی شاره کانه وه ده بیت بو ماوه ی سالیک، دوا ی وه رگرتنی پشتگیری ئەم دامه زرا وانه ی خواره وه:

أ- پشتگیری یه کیتی وه رزشی تایبه تمه ند له رووی هونه ری و جووری پروانامه ی راهینه ران.
ب- به ریۆه به رایه تی ته ندروستی.

ج- به ریۆه به رایه تی به رگری شارستانی.

د- به ریۆه به رایه تی ئاسایش.

ه- به ریۆه به رایه تی باج و ده رامه ت.

و- به ریۆه به رایه تی بیمه ی کۆمه لایه تی.

۲- ده بیت قه باره ی یاریگا له (۲۰ م x ۱۰ م) که متر نه بیت.

۳- پیویسته دووری نیوان یاریگا کانی پادل له ناو ئە کادیمیای که ئە گه ر له یاریگا یه ک زیاتر بوو له (۵ م) که متر نه بیت، بو ره چا و کردنی مه رجه ی سه لامه تی و ته ندروستی به شداربووان.

۴- هه بوونی توالت و ده ست شوړ و گه رما و بو هه ردوو په گه ز.

۵- ده بیت شوینی دانیشتنی هانده رانی هه بیت.

۶- ده بیت ژووری فریاگوزاری سه ره تایی هه بیت.

۷- سیسته می سه لامه تی تیدابیت وه ک:

أ- ده بیت رووناکی فریاگوزاری هه بیت.

ب- رووناکیه کی گونجا و هه بیت بو یاری شه وانه.

۸- ده بیت شوینی وه ستانی ئۆتۆمبیلی هه بیت.

۹- پیش تازه کردنه وه و پیدانی مؤله ت ده بیت لایه نی حکومی (لیژنه ی به ریۆه به رایه تی وه رزشی شاره کان) سه ردانی شوینه که بکات.

۱۰- دانانی سیسته می کامیرای چا و دیری.

۱۱- له سه نته ری (پاریزگا کان) دووری نیوان ئە کادیمیای یان فیرگه یه ک بو فیرگه یه کی تر له (۱۰۰۰) هه زار مه تر که متر نه بیت و، بو ناو (قه زا و ناحیه کان) له (۵۰۰) مه تر که متر نه بیت.

*** چۆنیه تی پیوانه کردن:**

ئەم پیوانه کردنه له ریڭای شهقامی سهرهکی و به نزیکتترین ریڭای گه‌یشتن به پیاده یان به ئۆتۆمبیل (به شیوه‌یه‌کی یاسایی) پیوانه ده‌کریت، به‌لام ئەم پیوانه کردنه دووری نیوان دوو ئەکادیمی ناگریتته‌وه که شهقامیکی سهرهکی تیژره‌وه له نیوانیان داهه‌بیت یاخود شوینی په‌رینه‌وه‌ی پیاده یاخود (پرد)ی په‌رینه‌وه‌ی یا (تونیل)ی ته‌رخانکراو له‌لایه‌ن به‌رپوه‌به‌رایه‌تی هاتووچۆ به‌دی نه‌کراییت. ۱۲- پیویسته‌هه‌ خاوه‌ن ئەکادیمی مؤله‌ته‌که له شوینیکی گونجاو هه‌لبواسیت.

مادده‌ی (۹): مؤله‌تی سه‌نته‌ره و ه‌رزشییه‌کان:

۱- پیدانی مؤله‌تی سه‌نته‌ره و ه‌رزشییه‌کان له وه‌زاره‌تی رۆشنییری و لاوان/ به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی وه‌رزش ده‌بیت دوا‌ی به‌رز کردنه‌وه‌ی داواکاری له‌لایه‌ن به‌رپوه‌به‌رایه‌تی وه‌رزشی شاره‌کانه‌وه‌ دوا‌ی وه‌رگرتنی پشتگیری ئەم دامه‌زراوانه‌ی خواره‌وه‌ه. ا- پشتگیری فدراسیۆنی تایبه‌تمه‌ندی هه‌ر یاریه‌ک له یارییه‌ وه‌رزشییه‌کان له رووی هونه‌ری وجۆری پروانامه‌ی پاهینه‌ران.

ب- به‌رپوه‌به‌رایه‌تی ته‌ندروستی.

ج- به‌رپوه‌به‌رایه‌تی به‌رگری شارستانی.

د- به‌رپوه‌به‌رایه‌تی ئاسایش.

ه- به‌رپوه‌به‌رایه‌تی باج و ده‌رامه‌ت.

و- به‌رپوه‌به‌رایه‌تی بیمه‌ی کۆمه‌لایه‌تی.

۲- رووبه‌ری سه‌نته‌ر نابیت له (۱۵۰۰)م ۲ که‌متر بیت و به‌لایه‌نی که‌م ده‌بیت (۳) جۆری وه‌رزش له خۆ بگریت و شوینی گونجاو بۆ هه‌ر وه‌رزشیک ته‌رخان کراییت به‌پیی په‌یره‌وی ناوخۆی یه‌کیته‌یه‌ وه‌رزشیه‌که.

۳- له سه‌نته‌ری (پاریزگا‌کان) دووری نیوان سه‌نته‌ریک بۆ سه‌نته‌ریکی تر له (۱۰۰۰) هه‌زار مه‌تر که‌متر نه‌بیت و، بۆ ناو (قه‌زاو ناحیه‌کان) له (۵۰۰) مه‌تر که‌متر نه‌بیت.

*** چۆنیه تی پیوانه کردن:**

پیوانه کردنه له ریڭای شهقامی سهرهکی و به‌نزیکتترین ریڭای گه‌یشتن به پیاده یان به ئۆتۆمبیل (به شیوه‌یه‌کی یاسایی) پیوانه ده‌کریت، به‌لام ئەم پیوانه کردنه دووری نیوان دوو سه‌نته‌ر ناگریتته‌وه که شهقامیکی سهرهکی تیژره‌وه له نیوانیان داهه‌بیت یاخود شوینی په‌رینه‌وه‌ی پیاده یاخود (پرد)ی په‌رینه‌وه‌ی یا (تونیل)ی ته‌رخانکراو له‌لایه‌ن به‌رپوه‌به‌رایه‌تی هاتووچۆ به‌دی نه‌کراییت.

۴- ده‌بیت سه‌نته‌ره‌که ته‌واوی مه‌رج و پیداو‌یسته‌کانی پاک و خاوینی و سه‌لامه‌تی په‌یره‌و بکات.

۵- ته‌مه‌نی به‌شداربووان له سه‌نته‌ره‌ وه‌رزشییه‌کان نابیت له (۱۸) ساڵ که‌متر بیت و بۆ خوار (۱۸) ساڵ پیویسته‌هه‌ زامه‌ندی باوانی به‌ شیوه‌ی نوسراو وه‌رگیرا بیت.

- ۶- بەكارھېنان و فرۇشتىنى ماددە وزەبەخشەكان بە ھەموو شىۋەھىك قەدەغەيە و لە كاتى سەرىپچى سەنتەرەكە دادەخرىت و مۆلەتەكەي ھەلدەۋەشىتەۋە.
- ۷- دەبىت شوپنى خۇگۇرىن و توالىت و گەرماو بۇ ھەردوو رەگەز جيا بىت.
- ۸- بەھىچ شىۋەھىك نايىت پشكىنى پزىشكى بۇ بەشداربووان لە ناو سەنتەر ئەنجام بدرىت بەپىچەۋانەۋە مۆلەتەكەي ھەلدەۋەشىتەۋە.
- ۹- دانانى سىستەمى كامپىراي چاۋپىرى.
- ۱۰- پىۋىستە مۆلەتە سەنتەرەكە لە ژوورى كارگىرى ھەلبواسرىت.
- ماددە ۱۰): مەرجهكانى مۆلەتدانى ھۆل و ئەكادىمىكانى شەترەنج:**
- ۱- پىدانى مۆلەت لە رىگاي بەرىۋەبەرايەتە ۋەرزىشى شارەكانەۋە دەبىت بۇ ماۋەي سالىك، دواي ۋەرگرتنى پشنگىرى ئەم دامەزراۋانەي خوارەۋە:
- أ- پالپشتى يەكىتى ۋەرزىشى ناوبراۋ لە پوۋى ھونەرىۋەكە تايىبەتە بە مۆلەتەي رايىنەرەكان و گونجاۋىي شوپنەكە بەپىي پەيرەۋى ناخۇي يەكىتتەيە ۋەرزىشەكە دەبىت.
- ب- بەرىۋەبەرايەتە تەندروستى.
- ج- بەرىۋەبەرايەتە بەرگىرى شارستانى.
- د- بەرىۋەبەرايەتە داھاتى باج و دەرامەت.
- ه- بەرىۋەبەرايەتە ئاسايش.
- و- بەرىۋەبەرايەتە بىمەي كۆمەلەيەتە.
- ۲- دەبىت پوۋبەرى ھۆلەكە ياخۇد ئەكادىمىكە لە (۲۰۰م) مەتر دوۋجا كەمتر نەبىت.
- ۳- پىۋىستە سىستەمى ھەۋا گۇركىي ھەبىت.
- ۴- ھۆل و ژوورەكان پوۋناكى پىۋىستى ھەبىت.
- ۵- رەچاۋى دوورى نىۋان مېزى يارى بكرىت لە شوپنەكە بە مەبەستى رەچاۋكردنى مەرجى سەلامەتەي و تەندروستى.
- ۶- كەلو پەلى تايىبەت بە شەترەنج مۇدىرن بىت.
- ۷- دەبىت رايىنەر و خاۋەن ھۆل پروانامە و مۆلەتەكانيان لە ھۆلەكەدا ھەلبواسرىت.
- ۸- ئەو بەشداربوۋانەي تەمەنيان لە (۱۸) سال كەمترە دەبىت رەزامەندى باۋانيان بەشىۋەي نووسراۋ ۋەرگىرايىت.
- ۹- دانانى سىستەمى كامپىراي چاۋپىرى.
- ۱۰- لەسەنتەرى (پارىزگاكان) دوورى نىۋان ھۆلىك بۇ ھۆلىكى تر لە (۱۰۰۰) ھەزار مەتر كەمتر نەبىت، بۇناۋ (قەزاۋ ناحىيەكان) لە (۵۰۰) مەتر كەمتر نەبىت.

* چۆنىنە تى يېۋانە كىردىن:

ئەم يېۋانە كىردىنە لە رېڭاى شە قامى سەرەكى و بە نىزىكتىرېن رېڭاى گە يىشتىن بە پىادە يان بە ئۆتۆمبىل (بە شىۋە يەكى ياساى) يېۋانە دە كىرت، بە لأم ئەم يېۋانە كىردىنە نىۋانى دوو ھۆل ناگىرتە ۋە كە شە قامىكى سەرەكى تىژرە ۋە لە نىۋانىان دابىت ياخود شوپىنى پەرىنە ۋە يىادە ياخود (پىردى) پەرىنە ۋە يا (تونىل) تەرخانكرا ۋە لە لايەن بە رېۋە بە رايە تى ھاتو ۋو چۆ بەدى نە كرابىت.

ماددە ۱۱۱): مەرجه كانى مؤلە تىدانى ئە كادىمىيا ۋە فېرگە كانى ئە سىپ سوارى:

۱- پىدانى مؤلە تى لە رېڭاى بە رېۋە بە رايە تى ۋە رىزى شى شارە كانە ۋە دە بىت بۆ ماۋە ي سالىك، دواى ۋە رىزى تى پىشتىگىرى ئەم دامە زراۋانە ي خوارە ۋە:

أ- پالپىشتى يە كىتى ۋە رىزى شى ناۋبراۋ لە روى ھونە رىە ۋە كە تايبە تە بە مؤلە تى رايىنە رە كان و گونجاۋى شوپىنە كە بە پىپى پە رىرە ۋى ناۋخۆ تايبە ت بە يە كىتتىبە ۋە رىزى شىبە كە.

ب- بە رېۋە بە رايە تى تە ندىرۋىتى.

ج- بە رېۋە بە رايە تى بە رىزى شى شارىستانى.

د- بە رېۋە بە رايە تى داھاتى باج و دە رامە ت.

ھ- بە رېۋە بە رايە تى ئاسايش.

و- بە رېۋە بە رايە تى بىمە ي كۆمە لايە تى.

۲- شوپىنى راکىردن ۋە رايىنە ران گونجاۋ بىت و بە پىپى پە رىرە ۋى ناۋخۆ فدىراسىۋنە كە و ستانداردە نىۋودە ۋە تىبە كان بىت.

۳- پىۋىستە رايىنە ران خاۋەن بىرۋانامە ي باۋە رىپىكراۋىن و پىۋىستە تە مە نى رايىنە ر لە (۲۴) سال بۆ پىۋان و (۲۲) سال بۆ ئافىرە تان كە مە تر نە بىت.

۴- تە مە نى بە شداربىۋان نابىت لە (۱۸) سال كە مە تر بىت و خوار (۱۸) سال دە بىت رە زامە ندى باۋانى بە شىۋە ي نووسراۋ ۋە رىزى شى بىت.

۵- خاۋەن فېرگە دە بىت سەر جە م پىداۋىستى سە ر دە ميانە ي مە شق و سە لامە تى و رايىنە رانى ھە بىت بە بى ھىچ كە م و كورپىبە ك.

۶- بە پىپى ياسا ۋە رىنمايىبە كانى تە ندىرۋىتى شوپىنى خۆ گۆرپىن و گەرماۋ و تۋالىتى تىدا ھە بىت و جىا بىت بۆ ھە ر دوو رە گە ز.

۷- شوپىنى سوارچاكى پىۋىستە لە (۴۰×۲۰) مە تر دوۋجا كە مە تر نە بىت بۆ ئاستى سەرە تايى و ئاستى پىشكە ۋە توو لە (۲۰×۶۰) مە تر دوۋجا كە مە تر نە بىت.

۸- پىۋىستە شوپىنى خۆ گە رم كىردى ئە سىپ (۳،۵×۱۵) مە تر دوۋجا بىت.

۹- پىۋىستە شوپىنى مانە ۋە ي ئە سىپە كان گونجاۋ بىت و لە (۳،۵×۳،۵) مە تر دوۋجا كە مە تر نە بىت.

۱۰- لیژنہی سہرپہرشتی بہرپوہبہرایہ تی وەرزشی شارہکان دەسەلاتی سەردان کردنیان ھەبە بۆچاودیڤری فیرگەکان.

۱۱- راھینەر و خاوەن فیرگە دەبیت بروانامە و مۆلەتەکانیان لە ژووری کارگیری فیرگەدا ھەلواسراو بیت.

۱۲- پێویستە سیستەمی ھەوا گۆرکی لە ھۆلە داخراوەکان ھەبیت.

۱۳- دەبیت کامپرای چاودیڤری لە سەرجم ھۆلەکان ھەبیت.

۱۴- دەبیت شوینی دانیشتنی تاییەت بۆ میوانان و ھەواداران ھەبیت.

۱۵- لەناو سەنتەری (پاریزگاگان) دووری نیوان فیرگەبەک بۆ فیرگەبەکی تر لە (۱۰۰۰) ھەزار مەترکە مەتر نەبیت و، بۆ ناو (قەزاو ناحیەکان) لە (۵۰۰) مەتر کە مەتر نەبیت.

* چۆنیەتی پێوانە کردن:

ئەم پێوانە کردنە لە ریڭای شەقامی سەرەکی و بەزیکترین ریڭای گەیشتن بە پیادە یان بە ئۆتۆمبیل (بەشیوہیەکی یاسایی) پێوانە دەکریت، ئەم پێوانە کردنە دووری نیوان دوو فیرگە ناگریتەوہ کە شەقامیکی سەرەکی تیژرەو لە نیوانیان داھەبیت یاخود شوینی پەرینەوہی پیادە یاخود (پردی) پەرینەوہ یا (تونیل)ی تەرخانکراو لەلایەن بەرپوہبہرایەتی ھاتووچۆ بەدی نەکرایت.

ماددە ۱۲): سزاگان:

لەکاتی سەریڤچی کردنی یاسا و پینمایبەکان، خاوەن مۆلەت بەم شیوہیە خوارەوہ مامەلە لەگەڵدا دەکریت:

۱- ئاگادارکردنەوہ.

۲- داخستنی شوینەکە بۆ ماوہی (۳ تا ۱۵) پۆژ.

۳- ئەگەر لە ماوہی (۱) یەک سال دوو جار شوینەکە داخرا بەھۆی پابەند نەبوونی بە یاسا و پینمایبەکان بە یەکجاری مۆلەتەکی ھەلدەوہ شیتەوہ.

ماددە ۱۳):

ھەر پینمایبەک لەگەڵ ئەم پینمایبە نەگونجیت و پیچەوانە بیت، ھەلدەوہ شیتەوہ و کاری پیناکریت.

ماددە ۱۴):

ئەم پینمایبە لە پۆژی بلاوکردنەوہی لە پۆژنامە فەرمی (وہ قایعی کوردستان) دەچیتە بواری جیبەجیکردن.

حەممەدی حەممەد سەعید

وہزیری پۆشنییری و لاوان